خورخێ لویس بۆرخیس

نووسەرە ئەوروپییەکەی تاراوگە

ڕیچارد کیرنی
لە ئینگلیزییەوە: دیار عەزیز شەریف

خۆرخی لویس بۆرخیس (١٨٩٩–١٩٨٦) نووسەرو شاعیرو ڕەخنەگری ئەرژەنتینی. لە کتێبەکانی «حەوت شەو»و «خەونی پڵنگەکان»و «ڕاپۆرتی دکتۆر برودی»و «لێپێچینەوەکانی تر»و «کتێبی بوونەوەرە خەیاڵکراوەکان»و «پێچو پەناکان».
بۆرخیس لەتافی لاویدا هەمیشە سوربوو لەسەر گرنگی گەشتە بەردەوامەکانی بۆ دەرەوەی ئەرژەنتین، بەتایبەتی دانیشتنی کاتی لە شاری ژنێڤ (١٩١٤–١٩٢١)، ئەو شوێنەی بۆ یەکەمجار هەریەکە لە کۆنرادو بودلیرو جۆییسی تێدا دۆزییەوەو بەگوێرەی وەسفی ئەو چووە ڕیزی «نوێگەری ئەدەبی جیهانی».

کیرنی: پێموایە کاتێکی گونجاو بێت، مادامەکی تۆ لێرەیت لە دبلن بۆ بەشداریکردنت لە فیستیڤاڵی سەدساڵەی جۆیس، تاوەکو دەکرێت بە قسەکردن لەبارەی پێوەندی ئەدەبیت لەگەڵ جۆیس دەست پێبکەیت. لە ١٩٢٥ ئەوەت ڕاگەیاند شانازی بەخۆتەوە دەکەیت کە دەبیتە (یەکەم سەرکێشی ئیسپانی کە چوویتە نێو جیهانی جیمس جۆیس)ەوە. چۆن وەسفی ئەو سەرکێشییە بۆ نێو جیهانی جۆیسو ئەدەبی ئەوروپی مۆدێرن دەکەیت؟

بۆرخیس: با بگەڕێینەوە بۆ سەرەتای بیستەکان. هاوڕێیەکم چاپی یەکەمی ڕۆمانی یۆلیسیسی پێدام کە تازە لەلایەن سیلیڤیا بیتش لە پاریس چاپکرابوو.

زۆر بەجوانی پەڕە بەپەڕە کتێبەکەم خوێندەوە، بێگومان تێینەگەیشتم. بەهەرحاڵ، لە سەرەتاوە بۆم دەرکەوت کە لەبەردەم کتێبێکی بەپێچو پەنای نائاسادام. بەڵام کتێبێکی چۆن چۆنی؟ پرسیارم لەخۆم کرد. هەر کاتێک بیرم لە یۆلیسیس دەکردەوە، ئەوا کەسایەتییەکانی یەکەم- ستیڤنو بلوم یان مولی- نەیاندەهەژاندم، بەڵکو ئەو وشانە هەژاندمیان کە ئەو کەسایەتیانەیان بەرهەمهێنابوو. ئەمەش قەناعەتی پێهێنام کە جۆیس بەپلەی یەکەم شاعیر بوو. ئەو لە پەخشان شیعری دروست دەکرد. کەشفکردنەی دواترم بۆ هەڵسانەوەی فینیگانو poems penyeach ئەو ڕایەی لا چەسپاندم. کاتێک لە ڕۆماننووسانی وەکو تۆلستۆیو کۆنراد یان دیکنز ڕادەمێنم، ئەوا بیر لە کاراکتەر یان گرێچنە بەهێزەکانیان دەکەمەوە، بیر لەو مەسەلەیە دەکەمەوە کە چیرۆکەکانیان پێکدێنێت. بەڵام لەگەڵ جۆیس، دیقەت دەدەمە فۆرمەڵەکردنو وشەکانی زمان خۆی، لەسەر ئەو ڕستە مۆسیقییەی هەرگیز لەیاد ناکرێتو لە هەوڵ و کۆششدایە، بۆ گەیشتن بە حاڵەتی شیعر. ئێستا دوای تێپەڕبوونی شەست ساڵ بەسەر یەکەم دیداری چاوەڕواننەکراوم لەگەڵ جۆیسدا، بە چاوخشاندنەوە بە نووسینەکانم، دەبێ دان بەو ڕاستییەدا بنێم کە من بەردەوام بەشداریم لە شەیدابوونی جۆیس لەگەڵ وشەدا کردووە، خۆم بەردەوامبووم لە ئیشکردن لەسەر زمانەکەم لە چوارچێوەی شێوازێکی شیعری. لە ناوەڕۆکدا، بەکارهێنانی فرەمانای وشەکانو چێژوەرگرتن لە دەنگدانەوەی بنەچەی گۆکردنەکانو لەرینەوە ناکۆتاکانیان. کاراکتەرەکانم هیچ نین جگە لە بەهانەیەک بۆ گەمەکردن بە وشەکان، بۆ چوونە نێو جیهانی خەیاڵیی زمان. ئەوە خولیای جۆیس بوو بۆ زمان کە وای لێدەکات نووسەرێکی زۆر قورس دەرکەوێت، ئەوە ئەگەر وەرگێڕانی ئەستەمیش نەبێت، بەتایبەت بۆ زمانی ئیسپانی، وەک ئەوەی من لەکاتی وەرگێڕانی پارچەیەکی لەگەڵ خۆدوانی مولی لەساڵی ١٩٢٥ ئەوەم کەشفکرد. من وادەبینم وەرگێڕانی جۆیس بۆ ئیسپانی یان زمانە دەرکەوتووەکانی لاتینی تا ئەمڕۆکەش زۆر زەحمەت بێت. وشەکانی پێکهاتەیەکی هارمۆنییان هەیە کە بەباشترین شێوە لەگەڵ زمانەکانی ئەنگلۆساکسۆنی یان ئەڵمانی تەبادێنەوە. جۆیس بۆ بەرهەمهێنانی شیعر پەخشانی بەکارهێنا، پێمواية دەبێ سەرجەمی کارەکانی وەک شیعر بخوێندرێتەوە.

هینی: من پرسیاری ئەوەم لا دروست بووە کە چ شتێک ئەو جیاوازییە دروست دەکات لەنێوان بەکارهێنانی زمان لای جۆیس لە شیعرەکانی، میوزیکی چامبێر بە نموونە، لەگەڵ بەکارهێنانی زمان لە کاری پەخشانەکانی، پۆرتێرێت یان یولیوس بەنموونە. ئەوە بۆ من ئەوە دەردەخات کە جۆیس بە پلەی یەکەم وەک جۆرێک لە باسکەر لە زمان نزیک دەبێتەوە، ئەو خزمەتکارییە گوێڕایەڵییەی زمان دەهێڵێتەوە، هەروەها ئەو تێبینیە بەدەنگی بەرز دەخوێنێتەوە کە لە ئەدەب وەریدەگرێت. لە کاتێکدا لە پەخشاندا شتێک بەرەڵادەبێتو لەڕێیەکی تر سەرهەڵدەداتەوە. لەکاتێکدا جۆیس هەوڵی دەدا ڕاستەوخۆ لە شیعر نزیک ببێتەوە، ئەوا ئەوەی پیشان دەدا کە تووشی تەنگو چەڵەمە بووە. سەرباری ئەمەش بوونی شاعیرێکی یاخی داهێنەر لەناوەوەیدا توانای ئەوەی پێبەخشیبوو کە گەمە بە پەخشان بکات، بەشێوەیەک کە لەپێشدا فۆرمی داهێنەرانەی بەو جۆرە بەدی نەکراوە.

کیرنی: لە وتارێکتا لە ساڵی ١٩٤١ ستایشی شێوازی نووسینی جۆیس دەکەیت، بەوەی (چاکترین لاپەڕەگەلێک کە تائێستا لەبارەی ستایلی نووسین نووسرابێت). ئایا پێتوایە جۆیس کاریگەری بەسەر شێوازی نووسینتەوە بووبێت وەک نووسەرێک؟

بۆرخیس: ئەو شێوازە بوێرەی کە جۆیس لە نووسینی یۆلیسیس گرتیەبەر، بەوەی هەر بەشێک یان ئەڵقەیەکی بەپێی ستایلێکی جیاواز نووسی، تووشی شۆکی کردم. کارەکانم هەروەها ستایلی جیاجیای تێدا بەکارهاتووە، بەڵام دڵنیانیم لەوەی، بەهەرحاڵ، کە کاریگەرییەکی ڕاستەوخۆ هەبوو بێت. لە حاڵەتی بوونی ئەو کاریگەرییەش، ئەوا لە نائاگاییەوە بووە. هەرچی ئەو نووسەرانەی کاریگەرییەکی ئەدەبی ئاگایانەیان بەسەرمەوە هەبووە، ئەوە ستیڤنسونو تشیسترتونو کیبلنگو برناردشۆ بوونە. ئەوانە خاوەنی ئەو بەرهەمانەن کە لە ڕۆژگاری گەنجێتیمدا، ئەو دەمەی لە بۆینس ئایرس دەژیام خوێندومنەتەوە. کاتێکی زۆرم لە کتێبخانەکەی باوکم بردە سەر کە ژمارەیەک کتێبی ئینگلیزی گرنگی تێدابوو. منداڵیم بە خەونبینین بەو داهێنەرانە بردەسەر، لەگەڵ کیبلنگ لە هیند، لەگەڵ کولیرج لە ئیکسانادو، لەگەڵ دیکنز لە لەندەن ژیام. ڕەنگە ئەو شوێنە یەکەم ئەزموونی ئەدەبی من بوو بێت وەک سەرکێشییەک لە نێو هەمەجۆرییەکی ناکۆتای ستایلەکان. کتێبخانەکە لە عەقڵێک دەچوو کە خاوەنی زۆر زمان بێت. لەوساوە خووم بە کتێبخانەکانەوە گرت (هەروەکو ئەو حاڵەتەم لەگەڵ زۆربەی کەسایەتییە خەیاڵییەکاندا هەیە). کارێکی زۆرم لە کتێبخانەی بۆینس ئایرسی نیشتیمانی کرد کەوا زیاتر لە نۆسەد هەزار کتێبی لەخۆوەگرتبوو، بەڵام ئەو ساڵەی لەوێ کرامە بەرێوەبەر-١٩٥٥، دوای ڕووخانی بیرون- ساڵی لەدەستدانی چاوەکانم بوو. من لەوێدا، بە کتێب دەوردرابووم کەچی لە توانامدا نەبوو بیانخوێنمەوە. هەندێکجار خۆم دەخەمە ئەو بارەی کە ئێستاش توانای بینینم هەیەو، ئەو مەسەلەیەش تائێستا بەردەوامە، خۆم دەخەمە نێو ئەو کتێبخانە ئەم کتێبخانەو کتێب دەکرمو لەو وەهمەدام کە توانای خوێندنەوەم تێدایە. کەچی ئاستەنگەکە لەوێوە دەبینم کاتێک قسە لەسەر کاریگەریی (نووسینم) دەکرێ، چوون خۆم بەنووسەر دانانێم. من بابەتێک بەوپەڕی بەپێزی نانووسمو هەرچیش بنوسم توانای ئەوەم نییە جارێکی تر بیخوێنمەوە. هەرگیز ئەو شتانەی لەسەر کارەکانم نووسراون نەمخوێندوونەتەوە. کتێبخانەکەم خاڵییە لەو کۆمێنتانەی لەسەر نووسینەکانم نووسراون. هەرچەندە وەک بۆی دەچم نێوبانگم دەرکردوەو نووسینم بووەتە شوێنی پرسیارکردن. بێگومان هەڵەیەک لەئارادایە، هەمیشە بەخۆم دەڵێم، ڕەنگە خەڵک لەوەدا هەڵەبن بەوەی کە من کەسێکی ترم، نووسەرێکی ترم؟

کیرنی: ڕەنگە ئەوە بۆرخیس بوو بێت کارەکانتی نووسیبێتەوە نەوەک تۆ؟

بۆرخیس: بەڕاستی ڕەنگە هەروا بێت! ڕەنگە ئێمە دوو کەس بووبین...بەلای کەمی. شەرمنو پیاوێکی ئاسایی، ئەویتریش خۆشنوود...قسەکەر..پیاوێکی جەماوەری.

کیرنی: لە (ترادسیۆنو نووسەری ئەرژەنتینی)دا وتوتە نووسەرێکی لە (دەرەوەی ڕەوتی کولتووری زاڵو باو). هەروەها جۆیس ڕایەکی لەمجۆرەی هەیە ئەو کاتەی وەسفی (ماڵو، خاکی بابو باپیرانو، کڵێسا) بە تۆرێکی کۆتو بەندئامێز دەکات کە هەوڵی دەربازبوونی لێ دەدات، یان ئەوەی وای لە ستیڤن کرد دان بەوەدابنێت کە ئەو ساتەی لە ماڵەوە زمانی ئینگلیزی بەکاردێنن، هەست بەنامۆبوون دەکات، بەوەی لە کاتی نووسین یان قسەپێکردنی هیچ نامێنێتەوە جگە لە ئێشو ئازار (نەبوونی ئارامی ڕۆحی) نەبێت. ئایا بە ئەزموونی نامۆبوونی کولتووری یان پۆست کۆلۆنیالیدا تێپەڕیویت لە ساتەوەختی بەکارهێنانی زمانی ئیسپانی؟

بۆرخیس: ئەوە مەسەلەیەکی تەندروستە کە من، وەک ئەرژەنتینییەک، هەست بە بوونی ئەو

مەودایە بکەم کە لە ڕەوتی ئیسپانی زاڵ جیامدەکاتەوە. لە ئەرژەنتین لەدایکبووموو هۆگرییەکی زۆرم بۆ کولتووری ئینگلیزیو فەرەنسی هەبوو وەک ئەوەی لەگەڵ کولتووری ئیسپانیشدا هەمبوو. لەبەرئەوە خۆم بە کەسێکی نامۆ دەبینم، چونکە تەنانەت سەبارەت بە ئیسپانیش، ئەو زمانەی کە لە شوێنگەیەکی نامونتەمییەوە پێی دەنووسم، ئەوە لەپێشدا خۆی کەوتۆتە پەراوێزی ترادسیۆنی ئەدەبی ئەورووپی باو.

هینی: پێتوایە شتگەلێکی وەکو ترادسیۆنی ئیسپانی-ئەمریکی لەئارادا بێت، قبوڵکردنی واقیعەکە بەوەی هەموو ترادسیۆنێک بەر لە سەرهەڵدانو دەرکەوتنی دەبێ شوێنی بیرلێکردنەوە بێت؟

بۆرخیس: گۆڕانی بیرۆکەی ترادسیۆن بۆ کردەیەکی متمانەپێکراو مەسەلەیەکی دروستە. خەیاڵەکانمان دەگۆڕێتو هەموو کات ڕابردوو بەرهەمدێنێتەوە. بەهەرحاڵ دەبێ دان بەوەدابنێم کە من هەرگیز زۆر قەناعەتم بە بیرۆکەی ترادسیۆنی ئیسپانی-ئەمریکی نەبووە. بۆ نموونە ئەو کاتەی سەفەری مەکسیکم کرد، ئەوا بەکولتورو ئەدەبە دەوڵەمەندەکەیان گەشامەوە، بەڵام هەستم بەوە کرد کە هیچ شتێکی هاوبەشم لەگەڵیدا نییە. نەمتوانی لێکچوونێک لەگەڵ پەرستنیان بۆ ڕابردووی هیندی بەدی بکەم. ئەرژەنتینو ئۆروگوای لە زۆربەی وڵاتانی لاتینی-ئەمریکی جیاوازن، لەبەرئەوەی هەردووکیان نمایندەی تێکەڵەیەک لە کولتووری ئیسپانیو ئیتالیو پورتوگالی دەکەن کە بەهۆیەوە کەشێکی ستایلی ئەورووپییانەی زۆرتری دروستکردووە. بۆ نموونە زۆربەی وشە ڕەشۆکی یان ڕەمەکییەکانمان لە ئەرژەنتین لە بنەچەدا ئیتالین. من خۆم لە ڕەچەڵەکێکی پورتوگالیو، ئیسپانو، جولەکەو، ئینگلیزەوە هاتووم. هەروەکو ئینگلیز خۆیان، وەک ئەوەی لۆرد تێنیسون ئاماژەی پێدەدا، هیچ نین جگە لە تێکەڵەیەک لە ڕەگەزەکان: (ئێمەی ساکسۆنی Saxson و کیلتیون Celt و دانیون Dane). هیچ ئەتنییەک یان نەتەوەیەکی بێگەرد نییە، تەنانەت ئەگەر ئەو بێگەردییە هەشبووبێت، ئەوا خەیاڵکردن ئەو قاڵبەی تێپەڕاندووە. لەبەر ئەم هۆیە دەڵێم نەتەوەو ئەدەب دوو دوژمنی سروشتیی یەکترین. من بڕوام بەبوونی کولتوورێکی ئەرژەنتینی تایبەت نییە کە بکرێ ناوی بنێین (لاتینی-ئەمریکی) یان (ئیسپانی-ئەمریکی). ئەمریکییە ڕاستەقینەکان هیندییەکان خۆیانن، ئەوانی تر ئەورووپین. لەبەرئەمە، ڕێگام بدە خۆم بە نووسەرێکی ئەورووپی لە تاراوگە دابنێم. نە ئیسپانیو نە ئەمریکی نیمو، هەروەها نە ئیسپانی-ئەمریکیم، بەڵکو من ئەورووپییەکی تاراوگەییم.

هینی: تی ئێس ئەلیوت قسە لەسەر (عەقڵی گشتگری ئەورووپی) دەکات. ئایا هەست دەکەیت کە تۆ شتێکت لەو عەقڵە بە میرات بۆ مابێتەوە لەڕێی لادان لە زمانی ئیسپانی؟

بۆرخیس: لە ئەرژەنتین، ئێمە لایەنگیرییەکی تایبەتیمان بۆ هیچ جۆرە کولتوورێکی ئەورووپی نییە. ئێمە ئەتوانین لە ژمارەیەک -لەپێشدا وتوشمە- زمانو کولتووری ئەورووپی جیاواز ئەوە بەدەستبێنین، تەنانەت لە (عەقڵی هەمەکی ئەورووپی)، ئەگەر ئەو عەقڵە بوونی هەبێت. بەڵام، دروست بەهۆی ئەو مەوداییەی کە لە ئەورووپا جیاماندەکاتەوە، ئەوا ئێمە خاوەن ئازادی کولتوور یان خەیاڵین کە توانای ئەوەمان هەیە لەودیو ئەورووپاوە بڕوانین، لە ئاسیاو کولتوورەکانی تریش.

کێرنی: هەروەکو لە نووسینە ئەدەبییەکانت واتکردووە کە ئاماژەیەکی زۆر بە وانەکانی سۆفیزمی بوداییو ڕۆژهەڵاتی دوور دەدەیت.

بۆرخیس: ڕەنگە ئینتیما بۆ کولتوورێکی (نیشتیمانی) تێکەڵاو هۆکارێک نەبێت بۆ هەژاری بەقەد ئەوەی ئاماژەیەکە بۆ دەوڵەمەندی. من، بەو مانایە، نووسەرێکی (جیهانیم) لە بۆینس ئایرس دادەنیشم. بابو باپیرانم لە گەلو ڕەگەزی جۆراوجۆرو هەمەڕەنگەوە هاتوون-وەک ئاماژەم پێدا-، هەروەکو زۆربەی گەنجێتیم بە گەڕیدەیی لە ئەوروپا بەسەربرد، بەتایبەت لە ژنێڤو، مەدریدو، لەندەن کە لەوێدا زمانی نوێی جیاواز فێربووم: ئەڵمانیو، ئینگلیزی کۆنو، لاتینی. ئەو ڕاهێنانە پلوورالیزمەی ئینتیما نیشتیمانییەکان توانای ئەوەی پێدام یاری بە وشەکان بکەم وەکو ئەوەی بووکەشووشەیەکی قەشەنگ بێتو، بەپێی وەسفەکەی براوننگ بچمە نێو (گەمەی گەورەی زمان).

هینی: من جۆشو خرۆشێکی زۆر لەوە بەدی دەکەم کە نقومبوونت لەنێو ژمارەیەک زمان لە سەرەتای منداڵیت، بەتایبەتی زمانی ئیسپانیو ئینگلیزی ئەو هەستەی بەرامبەر بە زمان پێدایت کە وەک بووکەشووشەیەک بێت.

بۆرخیس: سەبارەت بەخودی خۆم، درک بەوە دەکەم بەوەی خووگرتنم بە وشەکان بەشێوەیەکی توند گرێدراوە بە فێربوونی لاتینیم لەتافی لاویدا، هەروەها چۆنیەتی گواستنەوەی وشەکانو گۆڕانی لەنێوان زمانەکاندا، ڕیشەی لاتینیو، توێژینەوەی بنەچەو مێژووی دراما-پێمواییە، لەسەر ڕۆشنایی ئەمە، هەموو ئەو گۆڕانە سەیرو بەردەوامانەی گۆکردنی وشە لای جۆیس بەشێوەیەکی قووڵ گرێدراوی پەروەردە کلاسیکییە تەقلیدییەکەیەتی.

کیرنی: ئایا نووسەرێکی تر هەیە، لەپاڵ جۆیس، بەتایبەت پێیان سەرسام بوویت؟

بۆرخیس: ئەو کاتەی تازە پێڕادەگەیشتم لە بۆینس ئایرس «جەوهەری ئەبسینیزم»ی جۆرج برناردشۆم خوێندەوە. ئەو کتێبەی وا کاریگەری بەسەرمەوە جێهێشت، کە هەڵسام چووم هەموو شانۆگەری و وتارەکانیم خوێندەوە، ئینجا بۆم دەرکەوت کە نووسەرێکی قووڵی فەلسەفیم دۆزیوەتەوە، کەسێک باوەڕێکی پتەوی بە هێزی گۆڕانی شێوەکانی ویستو عەقڵەوە هەیە. برناردشۆ خاوەن هەستێکی ئیرلەندی تایبەت بە خۆشییەکی پوچگەرایانە و پێکەنینئامێز بوو. هەروەها ئۆسکار وایلد کە نووسەرێکی تری ئیرلەندییە توانایەکی بێوێنەی هەبوو لەسەر ئاوێتەکردنی گاڵتەئامێزیو پوچگەرایەتی بە قووڵایی هزریی. ڕاستە هەندێک پارچەو تێکستی زیادەو بریقەداری نووسیوە، بەڵام من بڕوام بەوە هەیە کە هەر وشەیەک ئەو نوسیویەتی ڕاستە...

کیرنی: جارێکیان وایلد وتویەتی (ڕاستی لە ئەدەب ئەوەیە کە پێچەوانەکەشی ڕاستە).

بۆرخیس: بەڵێ، ڕێک ئەمە ئەوەیە کە من لەڕێی حەقیقەتی گاڵتەجاڕییەوە مەبەستم بوو، حەقیقەتی ئەدەب لەوەدایە کە توانای ناساندنی وێنە دژکارو بازنەییەکانی واقیعی هەیە. لەبەر ئەم هۆیە دەڵێم هەر وشەیەک کە وایلد نووسیویەتی ڕاستە. من هەروەها بڕوام بە حەقیقەتی گاڵتەجاڕی هەیە. ڕەنگە مەسەلەکە تەنیا ڕێکەوت نەبووبێت کە یەکەم سەرکێشی ئەدەبیم وەک گەنجێک، وەرگێڕانی چیرۆکە خورافییەکانی وایلد بوو. بەڵام لێرەدا ئیرلەندییەکی تریش هەیە کە خەیاڵدانی لە زووەوە ڕۆشنکردوومەتەوە ئەویش جۆرج مورە. مور جۆرێکی نوێی لە کتێب داهێنا، شێوازێکی نوێ لە نووسینی چیرۆک، شێوازێکی پشتبەستوو بە قسەو ئاخاوتنەکانی نێو ئەو چیرۆکانەی کە وا لەسەر شەقامەکان گوێی بۆ شلدەکردنو دواتر بۆ نێو فۆرمێکی ئەدەبی دەیگواستنەوە. من ئەمە لەو فێربووم.

کیرنی: ئەی لەبارەی بیکیتەوە-ڕەنگە ئەو نزیکترین شوێنکەوتووی ئەدەبی ئیرلەندی جۆیس بێت؟ لەوەیە بەشداری ئەو خولیایەی لەگەڵ نووسینی کاری ئەدەبی تۆ کردبێت کە لە پێچەڵپێچێکی خود-پشکنیراوەی عەقڵ دەچێت، چەشنی هاودژییەکی چەند بارەبووەوەی هەتا هەتایی خودە؟

بۆرخیس: سامۆئیل بیکیت بێزارکەرە. من لە چاوەڕوانی گۆدۆکەیم بینی، ئەوەش بۆ من بەس بوو. پێموایە کارێکی زۆر هەژارە. لەبەرچی هەراسانمان دەکات مادام گۆدۆ هەرگیز نایەت؟ ئەوە شتێکی وەڕسکەرە. من دوای ئەوە حەزی ئەوەم نەما بەردەوامبم لەسەر خوێندنەوەی ڕۆمانەکانی.

کیرنی: کارەکانت لێوان لێوە لە ئاماژەو ڕەنگدانەوە میتافیزیکیەکان...پێوەندی تۆ بە فەلسەفەوە چییە؟

بۆرخیس: شۆبنهاوەر سەبارەت بە خۆم فەیلەسوفێکی زۆر مەزنە. ئەو هێزی خەیاڵی ناو هزرەکان دەزانێ، بێگومان، من لەگەڵ برناردشۆدا لەم باوەڕەدا بەشدارم. ئەو دوو پیاوە، شۆبنهاوەرو شۆ، هەڵسان بەئاشکراکردنی ئەو لێکجوداکردنەوە فریودەرەی کە لەنێوان نووسەرو بیرمەنددا هەیە. فەیلەسوفێکی تر کە سەرچاوەیەکی بەهێزی ڕووناکیم بوو ئەوە جۆرج بێرکلی-ئیرلەندییەکی ترە! بێرکلی درکی بەوە کرد کە میتافیزیکا، وەک بەرهەمێک، عەقڵێکی داهێنەرانەیە نەک شیعر. بێرکلی تەنیا بەندەیەکی هزر نەبوو، وەک زۆربەی فەیلەسوفەکان. ئەفلاتونو هزرمەندەکانی پێش سوکراتیش لۆژیکی فەلسەفیو ئەفسانەگەرایی شیعری بەیکەوە گرێدراون بەجۆرێک گرێدراون کە ئەستەمە لەیەکتری جیابکرێنەوە، هەروەها ئەوانە دوو هاوبەشن یەک ئەوی تر تەواو دەکات. ئەفلاتون توانی هەردووکیان کۆبکاتەوە. بەڵام جیهانی خۆرئاوا، دوای ئەفلاتون، وا دیارە دژی ئەم چالاکیانەیە، بەڕوونی ئەوەیە ئێمە یان خەون دەبینین یان ئەقڵانین، بەڵگەکان بەکاردەهێنین یان خواستنەکان، لەکاتێکدا حەقیقەتەکە ئەوەیە ئێمە هەردووکیان لەیەک کاتدا بەکاردەهێنین. ژمارەیەکی زۆری بیرمەندە داخراوو سۆفییەکان بەڕووی ئەم دژکارییە وەستانەوە، بەڵام کاتێکی زۆر تێپەڕی بەر لە سەرهەڵدانی میسالیەتی مۆدێرن لای بێرکلیو، تشلنگو، شۆبنهاوەرو، برادلی (کە لە پێشەکی کتێبە نایابەکەیدا ڕوخسار و واقیع زۆر ستایشی کردبووم و وەک بیرمەندێک هەژماری کردبووم!) ئەو فەیلەسوفانە جارێکی تر بەشێوەیەکی ڕوونو ئاشکرا درکیان بە پشت بەستنیان بە هێزی داهێنەرو ئەفرێنەری عەقڵ کرد.

کیرنی: چۆن بوویتە بایەخ پێدەری میتافیزیکیای بێرکلی؟

بۆرخیس: باوکم بە فەلسەفەی بێرکلی ئاشنای کردم ئەو کاتەی لە تەمەنی دەساڵیدا بووم. فێری ئەوەی کردم کە بیربکەمەوە بەرلەوەی بتوانم بەشێوەیەکی دروست بخوێنمەوە یان بنووسم. مامۆستای دەروونناسی بوو، لەسەر ئەوە ڕاهاتبوو کە هەر شەوە وانەیەکی فەلسەفیی پێدەدام. باشم لەیادە چۆن یەکەمجار میتافیزیکای ئایدیالیستی بێرکلی پێ ئاشناکردم، بەتایبەت ئەو ڕێبازەی کە دەڵێت جیهانی ماددی یان ئەزموونگەری بونیادنراو لەسەر تێبینیکردنو هەڵبژاردن ئەوە دۆزینەوەی عەقڵێکی داهێنەرە: بوونت واتە درکپێکردنی هەستەوەرەکان. ڕۆژێکیان، دوای نان خواردن، باوکم پرتەقاڵێکی بەدەستەوە گرتبوو لێی پرسیم: (ڕەنگی ئەو میوەیە چییە؟) وەڵاممدایەوەو وتم (پرتەقاڵی). بەردەوامبوو: (ئایا بوونی ئەو ڕەنگە لەنێو پرتەقاڵەکەدایە یان لەنێو درکپێکردنی هەستیی تۆیە بۆی؟)، دواتر (تامو چێژەکەی- ئایا لەنێو پرتەقاڵەکە خۆیدایە

یان لەنێو هەستەوەری زمانتدایە کە وای لێدەکات بەتام بێت؟). ئەمە دەرخستنی شتێک بوو بۆ من: دنیای دەرەوە ئەوەیە کە ئێمە درکی پێدەکەین یان ئەوەیە کە خەیاڵی بۆ دەکەین ببێت. ئەو جیهانە بەشێوەیەکی سەربەخۆو جیا لە عەقڵمان بوونی نییە. لەو ڕۆژەوە بۆم دەرکەوت، واقیعو خەیاڵ هەریەکەیان بە ئەوی ترەوە گرێدراوە، تەنانەت بیرە تایبەتەکانیشمان خەیاڵگەلێکی ئەفرێنراون. من هەمیشە باوەڕم بەوە هەبووە کە میتافیزیکاو ئایینو ئەدەب هەموویان یەک سەرچاوەی هاوبەشیان هەیە.

کیرنی: بێرکلی لەسەر ئەوە سوورە کە نابێت میسالیەتەکەی تێکەڵ بە ئەزموونگەری بەریتانی بکرێت، هەروەکو ئەو ناڕازییە لە لۆک (ئێمەی ئیرلەندی بەشێوەیەکی تر بیردەکەینەوە). کەچی ییتس خۆشحاڵە بەو گوتەیە بەوەی (لەدایکبوونی هزری نەتەوەییە). ئایا لەو باوەڕەدایت دۆزینەوەی پێشوەختت بۆ هێزی داهێنەری عەقڵ کە گونجاوە لەگەڵ سەرسامبوونت بە نووسەرو بیرمەندە ئیرلەندییەکانی وەکو بێرکلیو، شۆو، جۆیس کە هەڵساون بەهەمان دۆزینەوە، تەنیا ڕێککەوتێکی خۆش بوو بێت؟ چۆن ئەو وەرگرتنە هاوبەشە لێکدەدەیتەوە؟

بۆرخیس: لەوانەیە هیچ شتێک ڕێککەوت نەبێت؟ گشت ڕێککەوتەکان ملکەچی یاسایەکی نادیارن، یان کەشفکردنی مەبەستێکی تەمومژاوین؟ پرنسیپی گەڕانەوەی هەتاهەتایی؟ عەقڵی یونیڤێرساڵی؟ ڕۆحی بەپیرۆزکراو؟ کێ دەزانێت؟ بەڵام وەک ئەوەی لە دەرەوە لە بیرمەندە ئیرلەندییە یەک لەدوای یەکەکان دەڕوانم، هەندێکجار دووچاری شۆک دەبم بەهۆی ئەو دووبارەبوونەوە ناوازەو نائاساییانە. بێرکلی یەکەم فەیلەسوفی ئیرلەندییە کە خوێندبمەوە، سەرەتا لە پرنسیپ و دیالۆگەکانی سێیەم تا نەشونماکان، هەروەها قەسیدە مەسیحییەکەی لەبارەی ئایندەی هەردوو ئەمریکا: (خولەکەی ئیمپراتۆر دەستی بە دەسەڵاتەوە گرتووە ...تاد). پاشان خولیای وایلد و شۆ و جۆیس بووم. دواجار سکۆتس ئیروجینا، فەیلەسوفی میتافیزیکای سەدەی نۆیەمی ئیرلەندی. حەزم بە خوێندنەوەی ئیروجینا دەکرد، بەتایبەت کتێبەکەی (دابەشبوونی سروشت)، کە ئاماژەی بەوە کردووە خودا لەڕێی خوڵقاندنی ئەفرێنراوەکانی لەنێو سروشت خۆی خوڵقاندووە. من هەموو کتێبەکانی ئەوم لەنێو کتێبخانەکەمدا هەیە. ئەوەم کەشف کرد کە ڕێبازی بێرکلی تایبەت بە هێزی داهێنەری عەقڵ لە پێشدا لەلایەن میتافیزیکای خوڵقاندنی ئیرۆجیناوە مەزەندەکرابوو. ئەمەش بەڕێز لای ژمارەیەکی زۆری نووسەرە ئیرلەندییەکان چەندبارە بووەتەوە: لە دوو لاپەڕەی کۆتایی دەسپێکی کتێبەکەیدا (گەڕانەوە بۆ مەتوسالح Back to Methuselah) ئەوە دەبینین کە شۆ هێڵی سەرەکی سیستمێکی فەلسەفی دەکێشێ هاوشێوەی سیستمەکەی ئیروجینا بۆ شتەکان کە لە عەقڵی خوداوە دەردەچێتو بۆ ئەویش دەگەڕێتەوە. بەکورتی، ئەوەی کە شۆ بە هێزی ژیان ناوی دەبات لەنێو سیستمەکەی خۆیدا هەمان ئەو ڕۆڵە دەبینێت کە خودا لەنێو سیستمەکەی ئیروجینا دەیبینێت. من هەروەها بەڕاستی تووشی شۆک هاتم کە هەریەکە لە شۆو ئیروجینا هەموو ڕەگەکانی خەلقی ڕەسەنیان لە عەدەمێکی میتافیزیکی دەستەبەرکردووە، ئەوەی ئیروجینا ناوی دەبات ((نهیلی))ی خودا، کە بابەتی سەرەکی بوونمانە. من گومانم هەیە شۆ ئیروجینای خوێندبێتەوە، ئەو بەدڵنیاییەوە بایەخێکی کەمی بۆ فەلسەفەی سەدەکانی ناوین هەبوو. لەگەڵ ئەوەش لێکچوونی هزرە مەوجودەکان لەوێدایە. دڵنیانیم لەوەی کە ئەوە پێوەندی بە ناشینالیزمەوە هەبێت بەقەد ئەوەی پێوەندی بە

میتافیزیکاوە هەیە.

کیرنی: نووسینەکانت خۆیان وا دەنوێنن کە کەڵکەڵەیەکی بەردەوامن لەنێوان جیهانی خەیاڵو خەون، گەردوونێک لە پێچو پەنا نائاگاییەکان. کەواتە ئەو جیهانە خەونئاسایە زەمینەی ئەوە نارەخسێنێت کە جیاکردنەوەی دانەر (خودی خۆت)و، کارەکتەرەکانی چیرۆکەکەو خوێنەریش (خودی ئێمە) ئەستەم بێت؟

هینی: پێدەچێت ئەو کارلێککردنەی نێوان خەیاڵو واقیع شوێنێکی سێنتەریانە لەنێو کارەکانت پێکبێنێت. چۆن دنیای خەونەکانت کاریگەرییان بەسەر کارەکانتەوە دەبێت؟ ئایا ماتریالی خەون هۆشیارییانە بەکاردێنیت؟

بۆرخیس: هەموو بەیانییەک کە لە خەو هەڵدەستم، خەونەکانم تۆماردەکەم یان دەنووسمەوە. هەندێکجار پرسیاری ئەوە دەکەم من بەخەبەرم یان خەون دەبینم. ئایا هەنووکە خەون دەبینم؟ کێ دەتوانێ لەوە دڵنیا بێت؟ ئێمە خەون بەیەکترییەوە دەبینین بەدرێژایی کات. بێرکلی ئەو مەسەلەیەی وەرگرتووە کە ئەوە خودا بوو، خەونی پێمانەوە دەبینی. ڕەنگە ئەو ڕاست بکات، بەڵام ئەو مەسەلەیە بۆ ئەو چەند جارسکەرە! خەون بە هەموو دەنگێکی پێکدادانی دوو کانزاو تۆزی سەر پیاڵەی چایو هەموو پیتەکانی نێو هەموو ئەلفو بێیەکانو هەموو بیرکردنەوەی نێو هەموو سەرەکان ببینێت. بێگومان ئەمە کارێکە سەرقاڵبوونێکی زۆری دەوێت!

کیرنی: هەندێک کەسایەتی کارەکانت تەرحی بوونی تاکە عەقڵێکی خودایی دەکەن یان ئەلفو بێیەک کە گەردوون بێننە بوون بەو چەشنەی نووسەر جیهانە خەیاڵییەکەی دێنێتە بوون. لە کتێبی ئەلف (Aleph)، بەنموونە، پێدەچێ تۆ ڕووبەڕوی ئەو بیرۆکە مەئلوفەی لەبارەی خودی تاکو تەنها یان بابەتێکی سنووردار بوەستیتەوە، کە تیایدا هاتوە هەموو بوونەوەری مرۆیی هیچ نین جگە لە کەسایەتیگەلێکی درامی لەنێو شانۆگەرییەکی گەردوونیدا. پاڵەوان لەو کارەدا دەگاتە ئەو شوێنەی بڵێت: (بوومەتە هۆمیرۆس...بەم نزیکانەش دەبمە گشت پیاوەکان). لە کتێبی Tlon تەنانەت هاتووە: (مەسەلەکە وا بونیادنراوە کە گشت کارە ئەدەبییەکان لە داهێنانی تاکە نووسەرێکی نادیارو بێ ناوەوە هاتوون).

بۆرخیس: شۆبنهاوەر قسە لەسەر(خەون دەکات وەکو ئەوەی ژیانێکی دەستەبەرکراو بێت). ئەو قسەکانی لەوێوە نەهاتووە کە وا ڕاڤەی خەونەکان بە نائاگایی بکات، وەکو ئەوەی دەروونناسان لێمانیان دەوێت بەمجۆرە باوەڕبکەین، بەڵکو ئەو ئاماژەی بەو عەقڵە ماندوونەناسە داوە لە گەڕانی بۆ هێنانەدی خەیاڵ. وێڕای ئەوەی من ڕێبازی میتافیزیکیام لای هەریەکە لە بێرکلیو شۆبنهاوەر کەشفکرد- دواتر لەڕێی خوێندنەوەی کتێبی Koeppen (ئایینی بودا)دا فێری ئەوە بووم کە ئەو ڕێبازە وانەیەکی سێنتەریانەی فەلسەفەی ڕۆژهەڵاتیی بوو. ئەو ڕێچکە بوداییە فێرمان دەکات کە واقیع خەونی چەند بارە بوونەوەی نێو سەری خودایە، ئەمەش هانی دام بۆ نووسینی کتێبی (خەراباتی بازنەیی).

هینی: حەزدەکەم بگەڕێمەوە بۆ پێوەندی نێوان خەونو کارە ئەدەبییەکانت. ئایا جیهانی خەونەکانت خۆراکی نووسینەکانت بووە بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ؟ ئایا بەڕاستی ناوەرۆکی خەونەکانت دەخوازیتو دواتریش بۆ نێو ئەدەب دەیگوازیتەوە؟ یان ئەوە کارامەیی گێڕانەوەو حیکایەتخوانییە کە

وێنەی فۆرمو قاڵبەکانی پێدەبەخشێت؟

بۆرخیس: گێڕانەوەی چیرۆک سیستمێک بۆ ناسیستمی ماتریالی خەون دێنێت. بەڵام ناتوانم ئەوە بڵێم کە ئایا ئەو سیستمە سەپێنراوە یان لەپێشدا لەناو ناسیستەمەکەدایە کە تەنیا لە چاوەڕوانی ئەوەدایە لەڕێی دووبارەکردنەوەی لەنێو چیرۆکدا ڕۆشنایی بەخۆیەوە ببینێت. ئایا چیرۆکنووس سیستمێکی ناوەکی نوێی دژی نەهیلیزم داهێناوە؟ پێموایە ئەگەر بمتوانیبایە وەڵامی پرسیارێکی لەو چەشنە بدەمەوە ئەوا هەرگیز نەمدەنووسی!

هینی: دەتوانی هەندێ نموونەی کردارەکیمان پێببەخشیت بۆ ئەوەی بزانین مەبەستت چییە؟

بۆرخیس: بەڵێ. خەونێکی چەندبارەبووەوەت پێدەڵێم کە کاریگەرییەکی مەزنی لەسەر بەجێهێشتم. برازایەکم زۆربەی کات لەگەڵ مندا بوو، هەموو بەیانییەک خەونەکانی بۆ دەگیڕامەوە، ئەو خەونەی کە باسی دەکەم بۆ ئەزموونی من زۆر گرنگ بوو. ئەو بزربوو بوو، دوایی هاتە شوێنێکی ڕووناک کە لەوێ من لە خانوویێکی دار هاتمە دەرەوە. لەو خاڵەوە لە گێڕانەوەی دیمەنە کورتەکە دەوەستاو دەیوت: «مامە، تۆ لەو خانووە چیت دەکرد؟» منیش وەڵاممدایەوە: «من لە کتێب دەگەڕام». ئەویش زۆر دڵی بەو وەڵامە خۆش بوو. ئەو وەک منداڵێک ئێستاش دەتوانێ لە لۆژیکی خەونییەوە بۆ لۆژیکی لێکدانەوەم بخزێت. ڕەنگە ئەوە ڕێگەی ئیشکردنی ئەدەبی خۆم بێت.

هینی: کەواتە لە پێشدا ئەوە شێوازەکەیە کە دەبێتە ئیلهامبەخشی کارەکەت و کاریگەریشی بەسەرەوە دەبێت نەوەکو ماتریالی راستەقینەی خەونەکان؟

بۆرخیس: دەتوانم بڵێم لەژێر کاریگەریی هەردوو فاکتەردایە. چەند خەونێکی دووبارەبووەوە بە تێپەڕبوونی ساڵەکان جێپەنجەی خۆیان بەشێوەیەک لە شێوەکان لەسەر کاری ئەدەبی مندا جێهێشتووە. سیمبۆلەکان عادەتەن جیاواز دەبن، بەڵام شێوەو بونیادەکان بەهەمان شت دەمێننەوە. بۆ نموونە زۆر خەونم بەوەوە بینیوە کە لە ژوورێکدا زیندانی کراوم، منیش هەوڵمداوە دەربازبم، بەڵام خۆم لە ژوورێکی تردا بینیوەتەوە. ئایا ئەوە هەمان ژوور نییە؟ پرسیارم لە خۆم کردووە. یان من ڕووەو ژوورێکی دەرەوە ڕادەکەم؟ یان بەرەو ژووری ناوەوە دەگەڕێمەوە؟ ئایا من لە بوینس ئایرسدام یان لە مونتی ڤیدیو؟ لە شاردام یان لە لادێ؟ دەستم لە دیوار داوە تا شوێنی ڕاستەقینەی وجودی خۆم ببینمەوە، وەک هەوڵدانێک بۆ وەڵامدانەوەی ئەو پرسیارانە. بەڵام دیوارەکە خۆی بەشێک بووە لە خەونەکە! لەبەرئەوە پرسیارەکە بۆ هەتا هەتا، وەکو پرسیارکەرەکە، بۆ ژوورەکەی دەگەڕێتەوە. ئەو خەونە مەسەلەی مەتاهات یان پێچو پەنای بۆ دەستەبەرکردم کە زۆر لە نووسینەکامدا دەردەکەوێت. هەروەها من خولیای خەونێکم ئەویش ئەوەیە خۆم لەنێو ئاوێنەیەک بە ڕووخسارێکی ماسکدار یان دەمو چاوی جیاواز جیاواز دەبینم، هەریەک بەسەر ئەویتردا کەوتووە، هەڵدەستم بە ڕوومالێنیانو لەوەشدا سەردەکەوم دواتر ئەو دەمو چاوە دەدوێنم کە لە ئاوێنەکەدا بەرامبەرمە، بەڵام ئەو وەڵامناداتەوە، ئەو گوێی لێم نابێت یان گوێناگرێت...ئەمە مەسەلەیەکە زانینی ئەستەمە.

هینی: پێتوایە چ حەقیقەتێک بوو کە کارل یۆنگ لە شیکردنەوەکانی بۆ سیمبۆلو ئەفسانەکان هەوڵی دۆزینەوەیانی دەدا؟ پێتوایە نموونەگەلە ڕەسەنەکانی ڕووگەی یۆنگی دەست بدەن بۆ لێکدانەوەی ئەوەی کە لە جیهانەکانی نائاگایی تایبەت بە خەونو بابەتی ئەدەبی ئەزموونی

دەکەین؟

بۆرخیس: یۆنگم بەبایەخێکی گەورەوە خوێندەوە بەڵام بەبێ باوەڕپێهێنان. من، لە باشترین حاڵەتدا، یۆنگ بە نووسەرێکی خەیاڵیو دۆزەرەوە دادەنێم. ئەو دوورە لەوەی کە کەسێک بتوانێ تایبەت بە فرۆید بڵێت: ئەو قسە بێمانایە چییە!

کیرنی: ئەوەی کە لێرەدا پێشنیازت کرد ئەوەیە شیکردنەوەی دەروونی بەهاکەی لەوە وەرگرتووە کە بزوێنەرێکی خەیاڵکردنە زیاتر لەوەی میتۆدێکی زانستی بێت، ئەوەش ئەو ڕایەی تۆم بیردەخاتەوە کە دەڵێیت سەرجەمی بیرکردنەوە فەلسەفییەکان «لقێکن لە ئەدەبی فانتازی».

بۆرخیس: بەڵێ، من باوەڕم وایە میتافیزیکا بەرهەمێکی خەیاڵە نەک شیعر. دواجار، بیرۆکەی ئەنتۆلۆژی لەبارەی خودا کەشفکردنێکی ڕۆشنی مەزنی خەیاڵکردنە.

کیرنی: بەڵام، ئایا ئێمە خودامان کەشف کردووە یان خودا ئێمەی کەشف کردووە؟ ئایا خەیاڵکردنی داهێنەرانەی سەرەتا خودایی بووە یان مرۆیی؟

بۆرخیس: ئۆ، ئەوە پرسیارەکەیە. ڕەنگە هەردووکیان بەیەکەوە بووبێت.

هینی: ئایا ئەزموونی منداڵیت لەگەڵ ئایینی کاسۆلیکی بووە هۆی خۆراکبەخشی ئیدراکت یان هەستت بەپێی ڕێگە دیاریکراوەکە؟ من بیر لە سرووتو نهێنییەکانی دەکەمەوە زیاتر لە فەرمانە لاهوتییەکانی. ئایا شتێک هەیە بتوانین ناوی بنێین خەیاڵدانی کاسۆلیکی، کەوا ڕەنگبێ لە کاری ئەدەبی تەعبیر لە خۆی بکات، وەک ئەوەی لە دانتی دا کرا بە نموونە؟

بۆرخیس: کاسۆلیکی بوونت لە ئەرژەنتین مەسەلەیەکی کۆمەڵایەتییە زیاتر لەوەی ڕۆحی بێت. مانای ئەوەیە تۆ خۆت بەوە وەسف دەکەیت کە کەسێکی لە چینی ڕاست، ئینجا حیزبی بی یان گروهێکی کۆمەڵایەتی. ئەو وێنەیەی ئایین هەرگیز شوێنی گرنگیدانی من نەبووە. تەنیا ژنان ئایین بە جیدی وەردەگرن..ئەو کاتەی منداڵێکی بچووک بوومو دایکم لەگەڵ خۆیدا بۆ کڵێسای دەبردم بۆ نوێژی بەکۆمەڵ، بەدەگمەن نەبێت پیاوێکم لەوێ نەدەدی. دایکم ئیمانێکی بەهێزی گەورەی هەبوو، بڕوای بە بەهەشت هەبوو، ڕەنگە بەگوێرەی ئەو باوەڕەی کە هەیبوو ئێستا لەوێ بێت. ڕەنگە من کاسۆلیکییەکی مولتەزیم نەبمو نەتوانم بەشداری باوەڕەکەی بکەم، کەچی ئێستاش کاتژمێر چواری هەموو بەیانییەک دەچمە ژووری نووستنی- کاتژمێری مردنی بەر لە چوارساڵ پێش ئێستا (ئەو گەیشتە تەمەنی نەوەد و نۆ ساڵ ترسەکە ئەوەبوو بگاتە سەد ساڵ!) ئەوێ ئاوپڕژێنی موقەدەس دەکەمو نوێژێکیش دەکەم کە داوای لێکردبووم. بۆ نا؟ نەمری مەسەلەیەکە لە مردن سەیرتر یان باوەڕپێنەکراوتر نییە. هەروەکو باوکمی خوانەناس خوی بەو قسەیە گرتبوو (واقیع کە بەرهەمی درکپێکردنمانە، ئەوەیە کە چ شتێک مومکین بێت، تەنانەت سێگۆشەی پیرۆزیش). من بڕوام بە مۆراڵگەرایی هەیە، بەوەی کە شتەکانی جیهانی ئێمە یان باشن یان خراپن، بەڵام ناتوانم بڕوا بە بوونی خودا بکەم. هەروەک برناردشۆ لە باربارای سەرۆک دەڵێت: (لەپشت خۆمەوە زاوای بەهەشتم جێهێشتووە). ئێستاش شەیدای میتافیزیکاو بیرۆکە کیمیاییەکانی ئایینم، بەڵام ئەو شەیدابوونە ئیستاتیکییە زیاتر لەوەی لاهوتی بێت.

کیرنی: لە Tlon و Uqbar and Orbis Tertius دا باس لە دووبارەبوونەوەی هەمیشەیی کایۆس دەکەیت کە چەشنێکی میتافیزکیانەی فەرمانکردن دەخاتەڕوو یان لێی هەڵدەقوولێت. مەبەستت

لەوەدا چی بوو؟

بۆرخیس: زۆر چێژم لەو نووسینە بینی. لەو کاتەوەی دەستم پێکرد هەتا کۆتاییەکەی نەمتوانی لە پێکەنین بوەستم. کۆی تێکستەکە گاڵتەجاڕییەکی میتافیزکی گەورە بوو. بیرۆکەی گەڕانەوەی هەتا هەتایی، بێگومان بیرۆکەیەکی ڕواقییە. قەشە ئۆگەستین سەرزەنشتی ئەو بیرۆکەیەی کرد ئەو کاتەی هات جیاوازی لەنێوان بتپەرستی کە بڕوای بە بوونی سیستمێکی بازنەیی زەمەن هەیە—شاری بابل لەگەڵ چەمکی هێڵگەراییو پێغەمبەرایەتیو مەسیحییەت بۆ زەمەن کرد کە دەکرێ لە نێو شاری خودا، قودس بەدەستبهێنرێ. ئەو چەمکەی دوایی سەرکەوتو لە سەردەمی ئۆگستینەوە لەنێو کولتووری خۆرئاواییماندا باوە. بەڵام پێموایە هەندێک ڕاستی لە ئایدیای کۆندا لەپشت ناسیستمی گەردوونو ئەو وشانەش کەوا لە قسەکردن لەبارەی گەردوون بەکاریان دەهێنین، ڕەنگە سیستمێکی نادیار، سیستمێکی دووبارە یان هاوشێوەی لێدەربکەوێت.

کیرنی: جارێکیان نووسیوتە ئەگەر نەتوانرا ئەو سیستمە بازنەییە نادیارە بسەلمێنریت، ئەوا وەک (ئومێدێکی جوان) دەمێنێتەوە لای تۆ.

بۆرخیس: ئایا ئەوەم نووسیوە؟ ئەمە مەسەلەیەکی باشە، بەڵێ، زۆر باشە. من گریمانەی ئەوە دەکەم لە ئێستادا کە تەمەنم ٨٢ ساڵە، گەیشتوومەتە ئاستێک کە هەندێک شتم نووسیبێت شایانی بیرخستنەوە بێت. هەرچی ئەوانی ترە دەکرێ «بخرێتە نێو مەنجەڵ» وەک داپیرم ڕاهاتبوو وای دەوت.

هینی: قسەت لەسەر پێکەنین کرد لە ساتەوەختی نووسین. نووسینەکانت لێوان لێون لە خۆشیو کەتن. نووسین بەلای تۆوە هەمیشە کارێکی چێژبەخش بووە، یان بە بەردەوامی ئەزموونێکی قورس یان ئازاربەخش بووە؟

بۆرخیس: ئەو کاتەی توانای بینینم هەبوو، ئەوا حەزم لە نووسین دەکرد...هەموو ساتەوەختێک... هەموو ڕستەیەک. وشەکان لام وەک بووکەڵە سیحرییەکان وابوون کە یاریم پێدەکردن یان بەهەموو شێوازو ڕێگەیەک دەمجوڵاندن. بەڵام لەوساوەی لە تەمەنی پەنجا ساڵیدا بینایم لەدەستداوە، بەو شێوەیە توانای ئەوەم نەماوە بە نووسین خۆشحاڵ بم. پێویستە ئیملای هەموو شتێک بکەم، گۆڕاوم بۆ پیاوێک کە ئیملا دەکات لەبری ئەو منداڵەی کە یاری بە وشەکان دەکات. بۆ مرۆڤی کوێر ئەستەمە یاری بە بووکەڵە بکات.

هینی: وای بۆ دەچم کە نەبوونی فیزیایی قەڵەمو پێوەنووسان بە مێزی نووسینەوە جیاوازییەکی گەورەی لێدەکەوێتەوە..

بۆرخیس: بەڵێ، ئەمە جیاوازییەکی گەورە دروست دەکات، بەڵام ئەوەی من لەدەستمداوە توانای خوێندنەوەیە زیاتر لەوەی توانای نووسین بێت. هەندێکجار کەمێک خۆم هەڵدەخەڵەتێنم، بەوەی لە دەوری خۆم جۆرەها کتێب کۆدەکەمەوە، بەتایبەت فەرهەنگەکانی ئینگلیزیو ئیسپانیو ئەڵمانیو ئیتاڵیو ئایسلەندی. ئەو کتێبانە وەکو بوونەوەری زیندوو وان بۆ من، بوونەوەرگەلێک کە لەنێو تاریکییدا بە چرپە لەگەڵم دەدوێن.

هینی: تەنیا بۆرخیسە کە بتوانێ ئیش لەسەر کردەیەکی خەیاڵئامێزی وا بکات! خەونەکانت هەمیشە لای تۆ گرنگ بووە. ئایا پێتوایە تواناو پێویستبوونی تۆ بۆ نیشتەجێبوون لەنێو جیهانی

چیرۆکو خەون بەشێوەیەک لە شێوەکان دوای لەدەستدانی بیناییت زیادی کردووە؟

بۆرخیس: لەوەتەی کوێربووم هەموو ئەو شتەی کە بۆم مابێتەوە تەنیا چێژکردنە لە خەون و خەیاڵکردنە لەوەی کە دەتوانم بیبینم. هەندێکجار خەونەکانم لەودیو خەوتنەوە بۆ نێو جیهانی بەئاگابوونم درێژدەبنەوە. زۆرجار خۆم دەبینمەوە کە خەون دەبینم، بەرلەوەی بچم بنووم یان دوای بەخەبەرهاتنیش، هەروەها بە ڕستەی نادیارو تەمومژاوی وڕێنە دەکەم. ئەو ئەزموونە بەسادەیی ئەو قەناعەتەم لا جێگیر دەکات کە دەڵێت عەقڵی داهێنەر بەشێوەیەکی بەردەوام کاردەکات، هەروەها ئەو عەقڵە بەشێوەیەکی بەردەوام خەون دەبینێت ئەگەر بەشێوەیەکی لاوازیش بێت. نووستن چەشنی مردنێکی خەونئاسا وایە، تەواو وەکو ئەوەی بەئاگابوون چەشنی ژیانێکی خەونئاسا وایە. هەندێکجار توانای ئەوەم نییە لەیەکتریان جیابکەمەوە کە کامەیان کامەیە.

سەرچاوە:

States of Mind
Dialogue with contemporary thinkers

By Richard Kearny
1995